

2016-10-27

Handläggare
Jevgenija Palin
08-508 262 09**Till**
Trafiknämnden
2016-12-08

Breddad gångbana på Fridhemsplan vid kv Väktaren. Genomförandebeslut

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner förslag till genomförandet av breddningen av gångbanan på Drottningholmsvägen vid kv Väktaren, till en utgift om ca 32 mnkr.
2. Trafiknämnden godkänner den föreslagna placeringen av kiosker.

Jonas Eliasson
FörvaltningschefMattias Lundberg
AvdelningschefErika Björnsson
Enhetschef

Sammanfattning

Fridhemsplan är en av Stockholms viktigaste kollektivtrafikknutpunkter med ett strategiskt läge på Kungsholmen och med en god regional förankring i stadens gatunät. Fridhemsplan har potential att bli Kungsholmens naturliga centrum med folkliv, uteserveringar, mänskliga möten och torgliv.

År 2015 startade kontoret ett projekt vid kv Väktaren. Projektet initierades i samband med en ny detaljplan för utvecklingen av kv Väktaren vid Fridhemsplan. Under arbetet med detaljplanen framförde stadsbyggnadskontoret ett önskemål om att gångytan

längst med kv Väktaren skulle breddas och rensas från uppställningar. Dessa önskemål inarbetades i kontorets förslag till utformning.

I september 2016 godkände trafikkontoret ett inriktningsbeslut för en ny utformning av gångbanan vid kv Väktaren, men gav samtidigt kontoret i uppdrag att undersöka möjligheten för kioskerna att vara kvar på gångbanan, alternativt att kontoret skulle hitta andra platser i närheten eftersom befintliga verksamheter skapar mervärden i området.

Trafikkontoret har genomfört en utredning som resulterat i två huvudförslag till placering av kioskerna. Varje plats har utvärderats och beskrivits med nackdelar och fördelar med hänsyn till tillgänglighet, påverkan på omgivande miljön, anslutning till vatten och avlopp mm. Kontoret rekommenderar alternativ 2, vilket innebär att bägge verksamheterna flyttas till torget framför Fridhemsgatan 18. För utformningen av gångbanan föreslås samma lösning som i inriktningsbeslutet.

Enligt gällande tidplan kan entreprenadarbetena påbörjas våren 2017. Projektet ska färdigställas före sommaren 2018. Merparten av projektet ska genomföras under 2017. Det totala projektets utgift uppgår till ca 32 mnkr.

Bakgrund

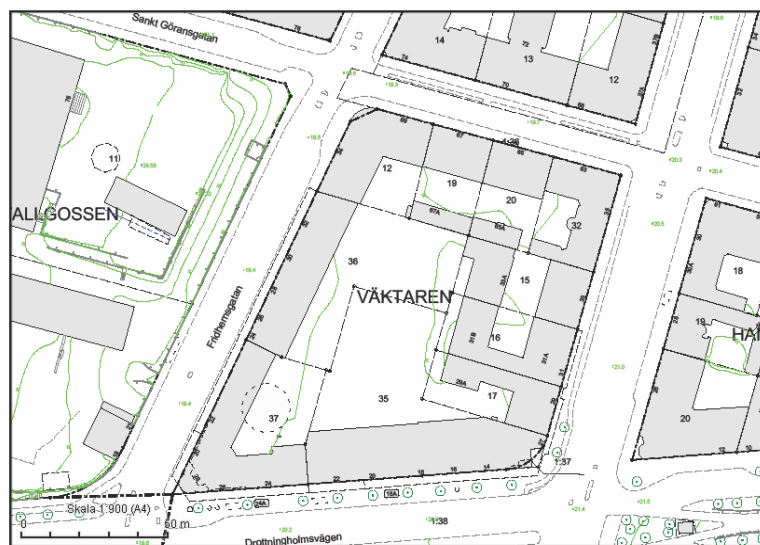
Fridhemsplan är en viktig knutpunkt för kollektivtrafiken och är en plats med potential att bli Kungsholmens naturliga centrum med folkliv, uteserveringar, mänskliga möten och torgliv.

Under 2014-2015 genomfördes ett projekt som syftade till förbättrad trafiksäkerhet och framkomlighet för alla trafikslag i området runt Fridhemsplan. Som en del av projektet byggdes en ny cykelbana och en längre och bredare busshållplats på södra sidan av Drottningholmsvägen mellan S:t Eriksgatan och Fridhemsgatan. På norra sidan av gatan, mot kv Väktaren, infördes ett nytt kollektivtrafikkörfält.

Under samma period bedrev stadsbyggnadskontoret ett detaljplanearbete som syftade till en utveckling av kv Väktaren vid Fridhemsplan med nya bostäder, kontor och servicebostäder.

Detaljplanen för kv Vaktaren antogs av stadsbyggnadsnämnden i juli 2015. I samband med detaljplanearbetet framfördes starka önskemål om att rusta upp gatemarken i anslutning till kv Vaktaren. Trafikkontoret startade därför en utredning för gångbanan norr om Drottningholmsvägen. Syftet var att skapa en bredare gångbana med torgkaraktär längs med kv Vaktaren.

I maj 2016 godkände Trafiknämnden ett inriktningsbeslut för projektet ”Breddad gångbana vid kv Vaktaren” till en utgift av ca 26 mnkr. Samtidigt gav nämnden kontoret i uppdrag att pröva möjligheten och lämpligheten att placera kiosker på den nyupprustade platsen, eller annars pröva möjligheten att se över om det går att erbjuda dagens kioskägare alternativa lokaliseringar i närliggande omgivning eller på annan plats.

Figur 1. Kartkiss över kv Vaktaren

Utredning av kioskenas placering och konsekvenser

Enligt uppdrag från nämnden har kontoret studerat olika placering av kioskverksamheterna. I arbetet har följande parameterar bedömts: den nya gångbanan, påverkan på omgivning, anslutning till vatten och avlopp, tillgänglighet, placeringen av träd och belysningsstolpar mm.

Huvudsyftet med projektet är att skapa bättre gång- och vistelsezoner. Idag är området relativt hårt trafikerat av både persontrafik och bussar samtidigt som Fridhemsplan är en viktig mötespunkt och

omstigningspunkt på Kungsholmen. Området upplevs som slitet, hårt och rörigt. Den norra gångbanan på Drottningholmsvägen är övermöblerad med kiosker, reklamtavlor etc till den grad att den är svårorienterad och i viss mån svårframkomlig.

Kontoret har fört en dialog med kioskägarna och deras önskemål har tagits med i utredningsarbetet. Det starkaste önskemålet var att kioskerna ska få vara kvar på gångbanan vid kv Väktaren. Ett starkt vägande argument för detta är att kundunderlaget bedöms vara större med denna placering. Ifall de måste flytta till en annan plats i närområdet önskar en av ägarna att bägge verksamheterna ska ligga lika nära varandra som idag då bägge verksamheterna i nära anslutning till varandra bedöms bidra till flera kunder.

De befintliga kioskerna vid kv Väktaren är gamla och har en utformning som motsvarar 70-talets standard. Det åligger verksamhetsutövaren att ansöka om bygglov samt anlägga kioskerna på den plats som beslutas. Kontoret bedömer att det finns en risk att befintliga kiosker inte kan flyttas på grund av ålder. Det är också sannolikt att stadsbyggnadskontoret kommer att ställa krav på upprustning i samband med bygglovsansökan.

Kontoret har identifierat två huvudalternativ för placering av kioskerna

1. Kioskerna är kvar på gångytan vid kv Väktaren
2. Kioskerna flyttas till torget vid Fridhemsgatan 18

Det är även möjligt med en kombination av 1 och 2, dvs att endast den ena kioskverksamheten flyttas. Kontoret har även översiktligt undersökt andra platser i närområdet, men dessa har inte befunnits lämpliga eftersom det på grund av begränsat utrymme är svårt att skapa tillräckligt god framkomlighet för gående i dessa lägen. Ytterligare ett alternativ som undersökts är att placera bägge kioskerna på en plats på trottoaren vid kv Väktaren i anslutning till varandra, som en större byggnad. Även denna variant avfärdades dock på grund av utrymmesbrist.

Alternativ 1

Alternativet innebär att bägge kioskerna stannar på trottoaren framför kv Väktaren med omplacering till mer passande platser, se figur 2.

Figur 2. Kartskiss över placeringen av kiosker enligt alt 1

Kioskerna etableras i möbleringszonen mellan träden. Stråk och vistelseytor för gående påverkas negativt jämfört med den lösning som presenterades i inriktningsbeslutet, eftersom återplaceringen av kiosken på gångbanan innebär att ytan för fotgängare blir minskad.

Möbleringszonen där kiosken planeras är inte tillräckligt bred för kiosken, vilket gör att de kommer att inkräkta på hållplatsens väntyta där det blir en smal passage bakom kiosken.

Tillgängligheten till busshållplatserna begränsas av sittmöbler, väderskydd samt cykelparkeringar placerade i möbleringsytan. Om även kiosken placeras här så minskas möjligheten till fria passager mot busshållplatsen ytterligare och framkomligheten för gående mot busshållplatsen påverkas negativt. En annan negativ aspekt är att kiosken funktionellt och visuellt delar upp platsen

och eftersom de hamnar nära gångstråket skuggas trottoaren, vilket gör att platsen kan upplevas mer sluten och mörk och den upplevda tryggheten minskas.

Kunder till kioskerna kommer att stå i eller mycket nära det nya ledstråket för synskadade, vilket innebär att synskadades tillgänglighet påverkas negativt.

Någon möjlighet till verksamhet som försäljning eller uteservering utanför kiosken kommer inte att finnas. Det blir också trångt att klara skötsel av ytor mellan belysningsstolpe, kiosk och träd.

Några positiva konsekvenser av förslaget är att servicefunktionerna vid trottoaren kommer att fortsätta bidra till ett rikt folkliv genom de målpunkter de innebär. Läget innebär också att kundunderlaget för kioskerna förblir stort eftersom det finns ett stort naturligt flöde av människor.

Alternativ 2

Alternativ 2 innebär att kioskerna placeras på platsbildningen framför Fridhemsgatan 18, se figur 3.

På södra sidan av gatan finns det sommartid en torghandelsplats som bidrar till att platsen upplevs som levande. En placering av kioskerna här innebär att folklivet kan komma att öka på platsen. Kontoret ser även att det finns möjlighet för platsen att utvecklas ytterligare i framtiden.

Vid platsbildningen finns det ett grönområde med buskage, träd och sittmöjligheter i anslutning till den gröna ytan. Kioskerna föreslås placeras i den del av grönytan som är närmast torghandelsytan. Det finns möjlighet till viss uteservering utanför kioskerna. Det är möjligt att ansluta el, vatten och avlopp.

Det som är mindre bra med denna placering är att kioskerna kommer att hamna i siktlinjen från Hantverkargatan respektive Fridhemsgatan och att några träd kommer att behöva avverkas eller flyttas samt en del vegetationsytor hårdgöras.

En negativ aspekt för kioskägarna är att kundunderlaget bedöms vara mindre eftersom det är ett mindre naturligt flöde med

människor förbi verksamheterna jämfört med placering framför kvarteret Väktaren. Kioskerna ligger längre från anslutningar till kollektivtrafiken än dagens kiosker.

Figur 3. Kartskiss över placeringen av kiosker enligt alt 2

Trafikkontorets rekommendation

Efter att ha vägt samman de positiva och negativa konsekvenserna för de båda alternativen rekommenderar kontoret alternativ 2, dvs att bägge verksamheterna flyttas till torget framför adressen Fridhemsgatan 18.

Kontoret bedömer att det är detta alternativ som bäst svarar mot projektets mål att skapa bättre gång- och vistelseytor jämfört med idag. Den nygestaltade trottoaren kommer att upplevas öppnare, renare och ljusare utan kiosker. Gångstråket blir mer framkomligt såväl längs med gångbanan som mellan hållplatsyta och gångbana. Ledstråket för synskadade blir utan några hinder och uppfyller sin funktion.

Kontoret ser även att en aktivering av platsbildningen vid Fridhemsgatan 18 är positivt då kioskerna kan öka folklivet på platsen. Resenärer till hållplatsen på Drottningholmsvägens södra sida med stomlinje 4, har nytta av denna placering av kioskerna.

Vid Fridhemsgatan 18 kan verksamhetsutövarna, om önskemål finns, ges plats för ordnad uteservering. Denna möjlighet kommer inte att finnas om verksamheterna stannar kvar vid kv Väktaren.

Figur 4. Visionsbild över trottoaren vid kv Väktaren

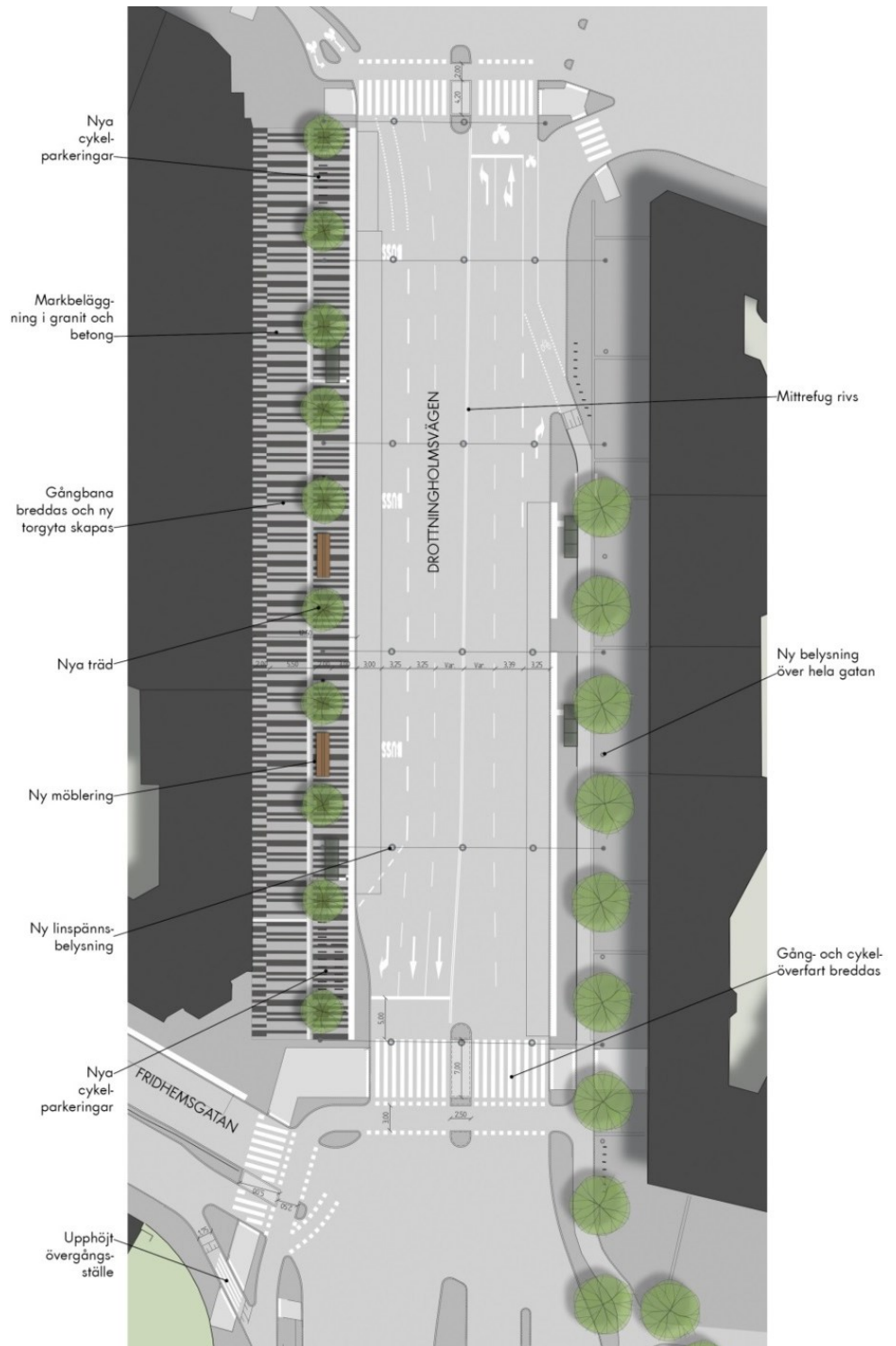
Förslag till genomförandet av projektet

I detta genomförandebeslut är förslaget till breddning av gångbanan vid kv Väktaren detsamma som presenterades och godkändes av trafikinämnden i samband med inriktningsbeslutet. De föreslagna åtgärderna sammanfattas i följande punkter:

- Gångbanan breddas till ca 12,5 m. Mittrefugen i körbanan rivs bort för att ge utrymme för den bredare gångbanan. På så sätt skapas ett 5,5 m brett stråk för rörelse med tydliga avgränsningar mot uteserveringszonen och möbleringszonen. Ett nytt ledstråk kommer att leda synskadade längs med hela kvarteret.

- Reklamtavlorna tas bort från ytan och bereds istället plats för i möbleringsytan. Kioskerna placeras på en ny plats vid Fridhemsgatan 18
- Befintliga träd utgår och ersätts av nya placerade längre ifrån fasaden. Träden placeras i den två meter breda möbleringsytan. Totalt föreslås tio nya träd.
- Platsen får varierande beläggning i form av betong- och granitplattor, som skiljer sig från gångbanornas normala karaktär i Stockholm. Den beläggningen syftar till att platsen ska upplevas som ett torg, som skapar trivsel för vistelse och ger en speciell karaktär för hela platsen.
- Närmast fasaden skapas möjlighet för utserveringar. Dessa bör dock utformas utan inbyggnader. Belägningens mönster förstärker avgränsningen mot gåytan.
- I möbleringszonen placeras några enstaka rejäla sittmöbler. Nya sittmöjligheter bjuder till att stanna och uppleva platsen.
- Belysningen förstärks med hjälp av linspännsstolpar över körbanan med nya armaturer. En ny belysning över norra gångbanan och en ny parkbelysning längs med den nya cykelbanan på södra sidan av gatan kommer att ge trygghet och ökad trivsel.
- Nya cykelparkeringar anläggs i bägge ändarna av gångbanan. Åtgärden förebygger den stökiga miljön vid tunnelbanans entré. Cykelparkeringar vid tunnelbanans entré ges en speciell utformning, då den föreslås avgränsas med en konstnärlig skärmlåt, som fångar upp områdets karaktär.
- Gång- och cykelöverfarterna över Drottningholmsvägen och Fridhemsgatan breddas och rättas till för att öka både säkerhet och framkomlighet för oskyddade trafikanter. Den oreglerade cykelöverfarten vid övergångsstället över Fridhemsgatan höjs upp. Åtgärden höjer säkerheten för fotgängarna och uppmärksammar cyklisterna vid korsandet av övergångsstället.

Figur 5. Illustrationsplan för Drottningholmsvägen vid kv Väktaren

Error! Use the Home tab to apply Rubrik 1 to the text that you want to appear here.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kontoret. Diskussioner om platsens nya utseende fördes med stadsbyggnadskontoret redan under detaljplanearbetet för kv Våktaren och inför inriktningsbeslutet medverkade stadsbyggnadskontoret i projektet. Även kontakt med Kungsholmens stadsdelsförvaltning, Trafikförvaltningen, Alecta och Familjebostäder togs under projektets gång. Efter inriktningsbeslutet har fortsatta kontakter skett med ovanstående parter. Kioskägarna informerades också om förändringar i området som berörde deras verksamhet och deras synpunkter har inhämtas i samband med utredningen kring omplaceringen av kiosker.

Ekonomi

Projektet är inrymt inom nämndens investeringsplan åren 2016-2017, men kommer delvis att genomföras även år 2018. Den totala utgiften för projektet beräknas uppgå till ca 32 mnkr, vilket är 6 mnkr mer än vad som bedömdes i inriktningsbeslutet.

Utgiften 26 mnkr i inriktningsbeslutet baserades på ett underlag med mindre detaljeringsgrad och entreprenadkostnaden beräknades då till 17,8 mnkr. Den nya entreprenadkostnaden, som baseras på det nya underlaget uppgår till ca 23 mnkr.

Projektets budget ser i nuläget i stora drag ut så här:

	Mnkr
Utredning och projektering	2,5
Entreprenad	23,0
Oförutsett	4,5
Byggledning	1,0
Byggherrekostnader	1,0
Totalt	32,0

I oförutsett, som budgeteras med 4,5 mnkr, ingår kostnader som kopplas till schaktarbetet på gångbanan. Geotekniska undersökningar har visat att det finns berg på vissa ställen under beläggningen, men schaktarbetets omfattning är svår att bedöma innan bergschaktningen påbörjas. I oförutsedda risker ingår även

kostnader i samband med förorenade asfaltmassor. Det har konstaterats att föroreningar i asfalten finns men omfattningen är oklar.

I Stockholmsområdet råder en överhettning på anläggningsmarknaden där det ofta finns fler anbudsförfrågningar och möjliga uppdrag för entreprenörerna än det finns resurser som kan genomföra dem. Detta skapar höga priser och mindre konkurrens i entreprenaderna. Hänsyn till denna aspekt har också tagits med i de oförutsedda riskerna.

De utgifter som är högre i genomförandebeslutet än inriktningsbeslutet är hjälparbeten, rivningsarbeten, asfalt- och plattarbeten, trädplantering mm. I tabellen nedan redovisas ökningen av kostnader på vissa arbeten, jämfört med kalkylerade kostnader i inriktningsbeslutet.

Arbeten som beräknas bli dyrare än i inriktningsbeslutet	Kostnadsökning Mnkr
Hjälparbeten för att hålla god framkomlighet igenom och förbi arbetsplatsen	1,5
Rivningsarbeten	0,5
Asfaltytorna	0,4
Sten- och plattbeläggningen	1,0
Trädplanteringen inkl bergschakt och ny växtbädd	0,8
Dagvattenbrunnar, kantstenasarbete, parkmöbler	0,8
Oförsett	1,0
Totalt	6,0

Projektet har en inkomst om 0,5 mnkr från Alecta, fastighetsägare till kv Väktaren. Enligt exploateringsavtal ska Alecta betala en gatukostnadsersättning till trafikkontoret för ombyggnad av trottoaren framför kv Väktaren 35. Ursprunglig ersättning enligt avtalet var 2,8 mnkr. Summan sänktes dock till 0,5 mnkr då planerade kommersiella verksamheter inte har beviljats inom detaljplanen.

Projektet kommer att få ytterligare en inkomst om 0,9 mnkr i samband med Stokab och Ellevios ledningsarbete, som samordnas med projektet.

Den tillkommande driftkostnaden för den utökade gångbanan beräknas till ca 20 000 kr per år.

Kapitalkostnaderna beräknas öka med ca 0,6 mnkr 2018, och med ca 1,2 mnkr för helt år från och med 2019. Beräkningen har gjorts med en avskrivningstid om 30 år och intern ränta om 0,7 procent. Kostnaden minskar därefter successivt med gjorda avskrivningar. Av den beräknade kapitalkostnaden avser cirka 1,0 mnkr avskrivningar och 0,2 mnkr intern ränta.

Tidplan

Framtagande av handlingar pågår. Slutleverans av förfrågningsunderlaget kommer att ske innan årsskiftet. Entreprenaden kan påbörjas våren 2017 och avslutas våren 2018. Merparten av projektet kommer att genomföras år 2017.

Trafikkontorets förslag

Trafiknämnden godkänner trafikkontorets förslag till genomförande av breddningen och gestaltningen av trottoaren vid kv Väktaren till en utgift ca 32 mnkr samt godkänner förslaget till placering av de befintliga verksamheterna.

Slut